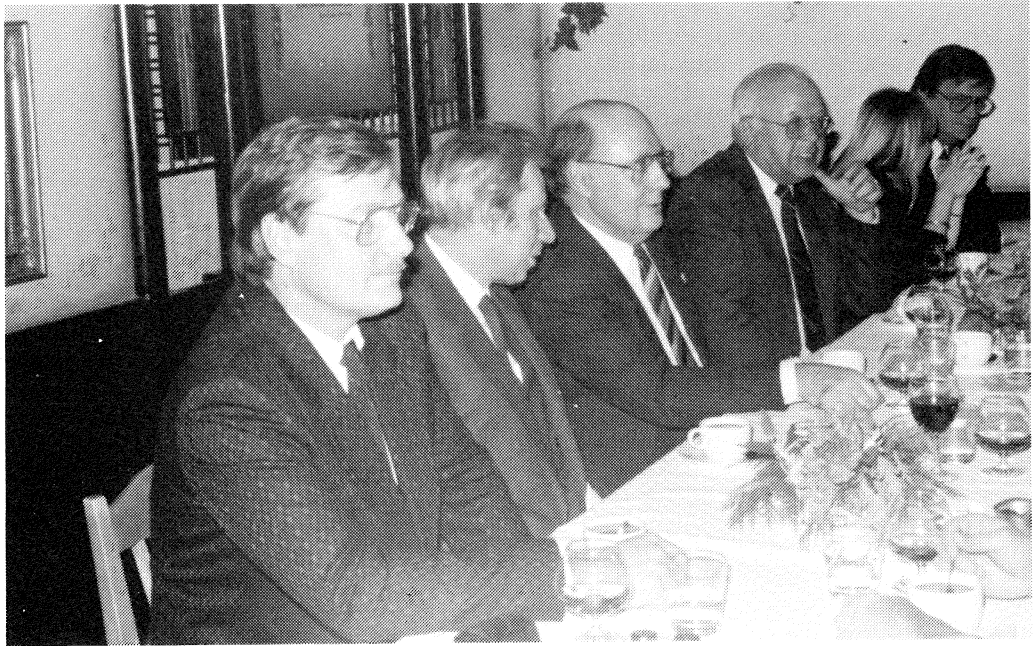

Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura 50-vuotias

Aikuiskasvatuksen Tutkimusseuran juhlakokouksessa Jukka Tuomisto, Aarne Laurila, Aulis Alanen, Arvo Oksanen, Eeva Manni ja Martti Kuikka.

Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura tuli viime vuoden lopussa toimineeksi viisikymmentä vuotta. *Kansansivistysopillinen yhdistys*, joka sai nykyisen nimensä vuonna 1971, perustettiin Helsingissä 7.12.1940 tarkoituksena edistää kansansivistysopillista tutkimusta ja teoreettista keskustelua harjoittamalla julkaisuutoimintaa ja järjestämällä esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia.

Muissa Pohjoismaissa on ihmetelty, että Suomessa käytännön kansansivistäjät perustivat yhdistyksen, joka keskittyi teoreettisiin kysymyksiin — muualla sellaista ei ollut. Yhdistys oli kuitenkin luonteva jatko sille ”praktisen teorian” kehittämiseksi, jota useimmat perustamispuuhaan osallistuneet olivat jo aikaisemmissa kirjallisissa töissään harjoittaneet. Perustajajäseniin kuuluivat aloitteen tehneiden Arvi Hautamäen ja T.I. Wuorenrinteen lisäksi mm. Niilo Liakka, Arvo Inkilä, Helle Kannila, Erkki Paavolainen, Yrjö Länsiluoto, Helli Suominen, Onni Tolvanen, R.H. Oittinen ja Heikki Hosia. Liakan tavoin hankkeen valmisteluihin ehti osallistua toinen pitkää elämäntyötä päättelvä vapaan sivistystyön pioneeri Väinö Voionmaa.

Aikuiskasvatus 1/1991

Tieteenalan ainoa opetusvirka oli tuolloin Yhteiskunnallisessa Korkeakoulussa. Viranhaltija Urpo Harva (vuodesta 1946) osallistui alusta alkaen aktiivisesti yhdistyksen toimintaan. Ensimmäisenä esimiehenä toimi vuoteen 1954 T.I. Wuorenrinne.

Alkuvuosien julkaisu-toiminta keskittyi sarjaan *vuosikirjoja* (I-IV vuosina 1942-48), joiden pääsisältö koostui keskustelutilaisuuksissa pidetyistä esitelmistä. Vuonna 1948 yhdistys ryhtyi vuosikirjojen sijasta julkaisemaan yhdessä Kansanvalistusseuran kanssa neljästi vuodessa ilmestyvää aikakauslehteä *Kansansivistys*. Sen päätoimittaja oli *Urpo Harva*, joka kirjoitti useimmat artikkelit; toimitussihteeri Arvo Inkilä, KVS:n sihteeri, kirjoitti ahkerasti. Nuoren polven kirjoittajia edusti jo 1948 Kosti Huuhka.

Kun lehden tilaajakunta pysyi pienenä ja kirjoittajistakin oli puutetta, yhdistys luopui leikistä vuoden 1954 lopussa. Tarkoituksena oli siirtyä uudelleen vuosikirjan toimittamiseen, mutta niitäkin saatiin sillä erää aikaan vain yksi (1954). Yhdistyksen toiminnan taantumavaiheessa jul-

kaisuhankkeetkin tyrehtyivät. Kansanvalistusseura jatkoi näinä yhteistoiminnan väli vuosina ensin yksin Kansansivistuksen julkaisemista (kolme kuitunutta numeroa vuosina 1955-56) ja toimitti sitten vuosina 1957-59 kerran vuodessa ilmestynyttä kirjasta Vapaat opinnot.

Sekä alkuvuosien seitsemän vuosikirjaa että Kansansivistus ansaitsevat edelleen huomiota, ei vain historiallisen kehityksen dokumentteina, vaan monien tuoreutensa säilyttäneiden pohdintojen vuoksi.

Toiminta elpyi 1960-luvulle tultaessa monella tavoin. Vuosikirjaa alettiin jälleen julkaista yhdessä Kansavalistusseuran kanssa, keskustelutalouksien järjestäminen vilkastui ja yhdistys oli aloitteentekijänä ja taustatukena useissa kirjahankkeissa. Erikseen on syytä mainita Erkki Karjalaisen historiateos *Vapaan kansansivistystyön vaiheita* (1970) — hanke oli ollut yhdistyksen ohjelmassa jo 50-luvulla, mutta saatiin käyntiin vasta vuonna 1967. Marjatta Soisalo-Soinisen laajan, vuodet 1820-1955 käsittävän *bibliografian* ilmestyminen oli aikaisemman työn satoa, mutta lisäksi alettiin nyt julkaista lähiajan bibliografiaa vuosikirjan liitteenä.

Yhdistyksen hallinto siirtyi vuonna 1962 Tampereelle, jonne vähän aikaisemmin oli muuttanut sittemmin Tampereen yliopistoksi laajentuva Yhteiskunnallinen Korkeakoulu. Vuosikymmenen loppupuolella, kun yhdistyksellä oli tiettyjä hallinnollisia vaikeuksia, johtokunnan paikat jaettiin Tampereen seudun ja Helsingin kesken; myös keskustelupiirejä toimi muutaman vuoden ajan molemmissa kaupungeissa. Urpo Harva luopui vuonna 1972 esimiehen tehtävistä siirtessään eläkkeelle. Seuraajaksi valittiin Aulis Alanen, jolta puheenjohtajuus siirtyi 1979 Jukka Tuomistolle.

Kun yhdistyksen nimi muutettiin vuonna 1971, ratkaisu ei liittynyt niinkään käytännön kohdealan laajentamiseen kuin tiedeperustaa koskevien käsitysten muuttumiseen — vastaava muutos oli yliopistollisen oppiaineen nimen muuttaminen aikuiskasvatukseksi (1965). Vähitellen kuitenkin myös toiminnan kohdeala alkoi ylittää perinteisen vapaan sivistystyön rajat.

Suurimman osan 70-lukua toiminta pysytteli jonkinlaisessa tasannevaiheessa. Tyyliरिकon uhalla totean henkilökohtaisena tunnustuksena, etten esimiehenä toiminut yhtä aktiivisesti kuin sihteerinä 60-luvun alkupuolella. Seuran toiminta jäi osaltani, mutta kenties yleisemminkin katsoen, sekä aikuiskoulutuspoliittisen kehittämistyön että yliopiston työläiden hallinnon- ja tutkimusuudistushankkeen varjoon. Tieteenalakes-

kustelun vilkastuminen ulottui seurankin toimintaan ja vuosikirjojen erityisteemojen käsitte-lyä pyrittiin sekä syventämään että monipuolistaamaan. Seuran kutsuminen yhdeksi aikakauskirja Kasvatuksen taustajärjestöksi ja edustus toimintusneuvostossa toi kontakteja muuhun kasvatus-tieteelliseen toimintaan.

Kun seura täytti 40 vuotta (pääosa edellä esitetystä asiakirjoista on poimittu Rainer Aaltosen ja Jukka Tuomiston katsauksesta "Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura 40 vuotta" Vapaan sivistystyön vuosikirjasta XXIV), sen kehityksen tasannevaihe oli jo sivuutettu. Viidennen vuosikymmenen merkittävä aluevaltaus oli aikakauslehti *Aikuiskasvatuksen* julkaiseminen yhdessä Kansanvalistusseuran kanssa. Lehden yllättävän onnistunut vauhtiinpääsy oli suuressa määrin päätoimittajan, *Jukka Tuomiston*, ja ensimmäisen toimitussihteerin, KVS:n pedagogisena johtajana toimineen *Pentti Yyölän* ansiota. Perusta osoittautui riittäväksi niin lukijoita kuin kirjoittajiaakin ajatellen. Alan ammattikunta on kasvanut, tutkimustoiminta laajentunut ja aikuisopinnot ovat nousset yleisen huomion kohteeksi.

Lehden sisällössä on ammatillinen aikuiskasvatus selvästi sivuuttanut perinteisen vapaan sivistystyön. On kuitenkin muistettava, että aikuisten oppimisen ja opettamisen ongelmat, samoin kuin monet muut teoreettiset kysymykset ovat luonteeltaan yleisiä. Niitä ei voi luokitkaa tämän tai tuon tehtävälökhön intressipiiriin. Tiettyä jännitettä on kahden julkaisijan välille syntynyt lehden linjasta, sen tieteellisen tason ja käytäntöä välittömästi palvelevan sisällön yhteensovittamisesta.

Kun Aikuiskasvatuskin on jo sivuuttanut kymmenennen ilmestymisvuotensa, olisi varmaan paikallaan tehdä siitä oma, sisällönerittelyyn perustuva kokonaisarviointinsa.

Vuosikirja on ilmestynyt 80-luvulla säännöllisesti joka vuosi ja tehtäväkentän laajentuminen näkyy myös sen teemojen ja kirjoittajien valinnassa. Vuosikirjan levikki on pysynyt suhteellisen suppeana, mutta sen merkitys ilmenee mm. siinä, että alan kirjallisuudessa viitataan usein sen artikkeleihin. Useita erityisnumeroita käsitteleviä vuosikirjan numeroita on käytetty myös yliopistollisina oppikirjoina. Tätä kirjoitettaessa on 32. vuosikirja tulossa painosta ja seuraava on jo tekeillä.

Bibliografian toimitustapa uudistettiin 70-luvun lopussa perusteellisesti, kohdealaa laajennettiin, lähteitä lisättiin ja jäsentely tarkistettiin. Vuonna 1981 ilmestyi kaksi kirjamuotoista bib-

liografiaa (vuodet 1956-60 Soisalon-Soinisen, vuodet 1972-78 Tapio-Penttilän ja Vuorisen kokoamina). Vuosittain jatkuva bibliografia julkaistiin edelleen vuosikirjojen liitteinä. Viimeisin, 31. vuosikirjassa ilmestynyt, käsittää vuodet 1986-87. Tästä työmuodosta on nyt luovuttu, kun atk-pohjainen kasvatustieteellinen informaatiopalvelu ulottuu aikuiskasvatukseenkin. On kuitenkin ilmeistä, ettei siinä käsitellä aikuiskasvatusta yhtä perusteellisesti ja tarkasti kuin niissä bibliografioissa, joita Eijaliisa Tapio-Penttilä ja Tuula Vuorinen viimeisten kymmenen vuoden aikana toimittivat.

Oman merkittävän panoksensa ovat seuran toimintaan 80-luvulla tuoneet Helsingin yliopiston aikuiskasvatustieteen tutkijat ja opettajat niin johtokunnassa kuin julkaisu- ja seminaarihankkeissakin. Kansainväliset seminaarit ja tutkijatapaamiset, joissa seura on toiminut yliopistollisten laitosten yhdyselimenä, ovat hyödyttäneet myös Aikuiskasvatus-lehteä.

Seuran taloudelliset voimavarat ovat aina olleet niukat. Alfred Kordelinin säätiö on vuosikymmenten ajan myöntänyt apurahan vuosikirjan toimittamiseen ja Suomen Akatemia on vastaavasti rahoittanut Aikuiskasvatusta. Molemmilta seura on saanut taloudellista tukea myös muihin julkaisu- ja seminaarihankkeisiinsa. Yh-

teistyöllä Kansanvalistusseuran kanssa on tutkimusseuralle ollut tärkeä taloudellinen merkitys, ennen muuta siten, että KVS:n henkilökunta on voinut käyttää työaikaansa niin yhteisten julkaisujen toimittamiseen kuin toimistotehtäviinkin. Tutkimusseuran omat suunnittelu- ja järjestelytyöt, samoin kuin järjestölliset perustoiminnot, on aina hoidettu talkoohengessä.

Käytännön ammattikunnan osuus on seuran suunnittelu- ja johtotehtävissä viime vuosina vähentynyt. Kosketus ammattikäytäntöön on seuralle kuitenkin elintärkeä ja sen edustajia tarvitaan jatkuvasti myös toiminnan ideointiin ja päätöksentekoon. Samalla seura on avoinna niille aikuiskasvatukseen suuntautuille tutkijoille, joita on Helsingin ja Tampereen lisäksi jo useissa muissakin yliopistoissa ja monenlaisissa organisaatioissa.

Seura ei ole viidenkymmenen vuoden aikana tehnyt itseään tarpeettomaksi ainakaan sen ohjelmaan kuuluvia tehtäviä ajatellen. Toiminnan laajentaminen on sidoksissa taloudellisiin voimavaroihin ja niiden suhteen lähitulevaisuus ei näytä parhaalta mahdolliselta. Kuinka taloudellinen tuki kehittyikin, ilman vanhaa hyvää talkoomiel-tä pyörät eivät pyöri kuudennellakaan vuosikymmenellä.

AULIS ALANEN
